

Buşa köwüş zyňan yrakly žurnalist häzirem köşeşerli däl

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Buşa köwüş zyňan yrakly žurnalist häzirem köşeşerli däl BUŞA
KÖWÜŞ ZYŇAN YRAKLY ŽURNALIST HÄZIREM KÖŞEŞERLI DÄL

Muntazar el-Zeydi prezident Buşa köwüşlerini aýlap zyňanda watan ugrundaky göreşiň simwolyna öwrüldi. Üstünden birnäçe ýyl geçenem bolsa, ol bu eden hereketi üçin ökünenok

Prezident Buş Muntazar el-Zeydiniň zyňan köwüşünden goranjak bolup durka (AFP/YouTube)

ABŞ-nyň prezidenti Jorj W.Buş Bagdatda yrak halkyna ýüzlenip eden çykyşyny ýaňy soňlapdy. Bir aýdan gowrak wagt geçensoň ol dünýäniň iň güýçli kürsüsini we şondan baş ýyl öň başlan urşunyň agyr yüküni goýup gitmeli boldy.

Ol yrakly kärdeşi bilen el gysyşdy, münberden düşmekçi bolup durka-da Muntazar el-Zeydi atly žurnalist çalasyňlyk bilen ör turdy.

«Bu saňa yrak halkyndan hoşlaşyk posasy, it diýsäni!» diýip gygyran el-Zeydi köwüşüni çykardy-da, amerikan prezidentine aýlap saldy. Şol sekundyň özünde howada galgan ikinji köwüş bilen bile şeýle diýdi:

– Bulam dul galan aýallarymyzdan, ýetimlerden we Yrakda öldürilenlerden!

Buş gaýyş aýakgaplaryň urgusyndan aman sypmagy başaranam bolsa, 43,5 razmerli köwüşler adamlaryň gözünüň öňünden gitmedi. El-Zeýdi halk gahrymanyna, dünýä derejesinde meşhurlyga, ýurtlary amerikan okkupasiýasy bilen harap edilenden soň köp sanly yraklynyň bildirýän gahar-gazabynyň simwolyna eýe boldy. ABŞ-daky amerikanlar bu proteste azajygam bolsa üns berdiler.

Şu aý urşuň başlanan wagtyna ýigrimi ýyl dolýar, ýöne Zeýdiniň şindizem gahary ýatýşanok. Ol «Yrak okkupasiýasynyň başlan her ýylynda nämüçin diýip özüme sorag berýärim. Gynanýaryn, gaharym gelýär. «Jorj Buş näme sebäpli ýurdumy ýok etdi?» diýýärim».

El-Zeýdi «The Independent» habarlar gullugyna telefon arkaly beren interwýusynda «Okkupasiýa soňlandy, ýöne olar yzlarynda has köp korrupsiýa, has köp problema, has köp militan goýup gitdiler. Amerikan okkupasiýasy Eýranyň Yragy penjesine gysymlamagyna sebäp boldy. Halka hyzmat ýok, döwlet goldawy ýok. Hassahana ýok, mekdep ýok.

El-Zeýdiniň protestini ownuk hasaplan bolmaklaram mümkin, ýöne ýiti yz galdyrdy. Ol birnäçe ýyl geçensoňam urşa ýatdan çykmaýjak gahrymanlaryň biri hökmünde ýurdunyň problemlaryny agzamakdan çekinenok.

Aradan geçen ýyllar onuň ýurdy bilen baglanyşykly duýgularynda we okkupasiýanyň ýetiren zyýanlary babatda ünsi çekjek derejede tutanýerliligini artdyrdy. Urşuň iň iň weýrançylykly epizodlaryndan käbirlerini (amerikan bombalaýjylarynyň sebäp bolan raýat ölümleri we yzysüre gelen mezhep jenaýatlary) açyp görkezende, okkupasiýa ýakyndan şaýatlyk edipdi. Ol «Meniň taýýarlan habarlarym okkupasiýanyň pidalaryna gönükdirilendi» diýýär:

– Amerikan harbylarynyň eden etmişlerini habar berdim. Olar birgiden adamlary öldürdiler, şulara üns berdim.

El-Zeýdi 2005-nji ýylda «el-Bağdadiye TV» teleýaýlymynyň habarçy bolup işläp başlady. 2007-nji ýylyň noýabrynda kimdigi näbelli hüjüm edijiler tarapyndan alnyp gaçyldy we azatlyga goýberilmezden öň birnäçe günläp saklandy.

Munuň özi howply şertleriň sebäp bolan birtopar hüjümleriniň

diňe biridi. Şeýle-de amerikan güýçleri tarapyndanam onuň garşysyna iş gozgalyp, iki gezek tussag astyna alyndy. Şular ýaly zatlaryň bolup geçendigine garamazdan onuň öz aýdyşyndan Buşa protest bildirmek pikiri şondan birnäçe ýyl öň kellesine gelipdi. Ol Buş hökümetinden geljek ygtyýarlylaryň amerikan harbylarynyň gül desseleri bilen garşylajagyna kepillik alandygyny ýada saldy.

Howpsuzlyk gullugynyň işgärleri ABŞ-nyň prezidenti Jorj W.Buşa köwüş zyňan Muntazar el-Zeýdini güpbasdy edip durka. (Reuters) Ol «Dünýä halklaryna okkupasiýany gül desseleri bilen gujak açyp garşylamandygymyzy görkezmek isledim» diýýär. Birine köwüş aýlap zyňmagyň ýa-da köwüş somlamagyň juda erbet äsgermezçiligiň nyşany hökmünde görülyän arap dünýäsinde onuň protesti medeni ähmiýet gazandy.

Şol gün ör turmazdan öňinçä El-Zeýdiniň serinden birgiden pikirler gelip-geçipdir.

Ol «Maşgalamy, dost-ýarlarymy pikir etdim, okkupasiýada öldürilen adamlaryň pikirini etdim. Ömrümde etmedik hemme zadymy pikir etdim» diýýär.

Köwüş zyňma hereketi göz açyp-ýumasy salymda bolup geçdi. El-Zeýdi daş-töweregindäki howpsuzlyk gullugynyň işgärleri tarapyndan ýere serildi we durmuşy dem salymda üýtgedi. Ol Yragyň prezidenti Nuri el-Malikiniň goragçylary tarapyndan agyr gynamalara sezewar edildi.

Zeýdi şol agyr günleri ýatlap, «juda agyr pursatlary başdan geçirdim» diýýär:

– Burnumy, dişimi döwdüler, çem gelen ýerime urdular. Urup-urup arkamda oturgyç barsyny döwdüler, endamyma sowuk suw

guýdular. Meni el-Malikiniň öýünde üç gije-gündizläp ýençdiler.

Birnäçe gün geçenden soň uzak study öz garamagyna alsy we ahyrynda garşysyna «resmi sapardaky daşary ýurt prezidentine hüjüm etmekde» aýyplap, iş açyldy.

El-Zeýdi el-Malikiniň ýanynda duran Buşuň «şol sowuk gülümsiremesini» synlap durka küplere bindiğini 2009-njy ýylyň fewralynda birinji gezek suda çykarylanda aýtdy. Oňa 15 ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek howpy abandy.

Şondan soňky aý geçen ahyrky sud mejlisinde derňewçi oňa özüni günäli duýup-duýmaýandygyny sorady. Ol «Hawa, nägileligim bolup biläýjek hereket, meniň ýerime islendik yrakly-da bolsa şeýderdi» diýip jogap berdi.

El-Zeýdi üç ýyl azatlykdan mahrum edilenem bolsa, köwüşli kyssa munuň bilen gutaraýmady. Zeýdiniň tussag edilmegi oňa yraklylardan we arap dünýäsinde giň goldaw tapmagyna getirdi. Bagdatda we dünýäniň çar künjünde onuň azatlyga çykarylmagy üçin demonstrasiýalar geçirildi.

Türmede geçiren her bir günü onuň şan-şöhratyny artdyrdy. 2009-njy ýylyň 15-nji sentýabrynda jemi dokuz aý ýatandan soň ol türmeden boşadyldy. Zeýdini onuň hormatyna mal öldüren maşgala agzalary we goldawçylaryndan toplanan köpçülik garşylady. Azatlyga çykan günü geçirilen metbugat ýygnaгыnda türmede kän kösändiklerini çekinmän aýtdy.

El-Zeýdi, 2018-nji ýylyň saýlawlarynda ýaryşa gatnaşmak üçin Liwanda we Şweýsariýada ýaşady. Korrupsiýa garşy göreş platformasynda işledi we «ogry syýasatçylary» türmä atdyrmaga söz berdi, ýöne şowsuzlyga uçrady.

Häzir Bagdatda ýaşayan el-Zeýdi indi žurnalistlik edenok.

Aradan geçen wagt Buş ýa-da onuň başlan urşy hakdaky pikirlerini ýumşadyp bilmedi. Gaýtam: «Jorj W.Buşuň ýeri türme, şeýle-de ABŞ Yrakdaky ilçihanasyny ýapmaly» diýýär. Eger mümkinçilik tapsa Buşa ýene köwşüni zyňyp-zyňmajagy soralandy, Zeýdi: «Ol meniň köwşüme-de mynasyp däl bigaýrat» diýip jogap berdi.

Riçard HALL,

Ýakyn Gündogar boýunça habarçy.

@_RichardHall

Çarşenbe, 22.03.2023 ý.

<https://www.independent.co.uk/world> Publisistika